

חוק-יסוד: חופש העיסוק חוק-יסוד: כבוד האדם וחוירותו

שולמית אלמוג*

א. מבוא. ב. חוק יסוד: חופש העיסוק. ג. חוק-יסוד: כבוד האדם וחוירותו. ד. סיכום.

א. מבוא

ניטים האחרונים לכיהונתה קיבלה הכנסת ה-12 שני חוקים הנושאים עם שינוי מהותי נל הנוגע למשמעותו של זכויות האדם בישראל ומיקומן ביחס לחקיקה רגילה. האחד - חוק-יסוד: חופש העיסוק, שנטקבל ביום 2.3.1992, והשני - חוק-יסוד: כבוד האדם וחוירותו, שנטקבל ביום 17.3.1992.

תא שנת 1958 נעשו במדינת ישראל עשרות מהלכים פרלמנטריים שמטרתם, בהעדך ובה, לעגן את זכויות האדם בחוק-יסוד. בין האחוריים שבhem היה "תוצר חוק זכויות וצד של האדם", שהוציא משרד המשפטים ביוני 1989 ביזמתו של שר-המשפטים דן טיז'ו, מסיבות שהיו בעיקרן פוליטיות, נסתתרמו כל אותן מהלכים ללא כלום.¹ לאור גשלנות המתמשכים, יוזם הח"כ אמנון רובינשטיין את פיצולו של חוק-יסוד: זכויות אדם, שתתקבל בכנסת בקריאה טרומית בשנת 1989,² לארבע הצעות חוק נפרדות, שניעו להכרה בזכויות ספציפיות. מהלך זה הביא לפריצת דרך, ושתי ההצעות החוק דואשנות נתקבלו על-ידי הכנסת והפכו לחוק-יסוד.

נשיטה זו אסקור בקצתה את תוכנם של שני חוקי-היסוד החדשניים, ATIYIM לשאלות אלה העשויות להתעורר באשר לפרשנותם, ובעמוד על ההבדלים העיקריים ביניהם ועל איך נו נראה כי יש בהם כדי לשנות את המצב המשפטי קודם לחקיקתם.

* ופקולטה למשפטים, אוניברסיטת חיפה.

¹ לפירות חלק מאותם מHALCHIM פרלמנטריים ראה א' רובינשטיין, "המשפט הקונSTITוטיציוני של מדינת ישראל" כרך ב' (מהדורה רביעית מורחבת, שוקן) 704-707.

² ראה ד"כ 115 (תש"ז) 402-412.

12. מטבחם הדרבאים, כאשר נשלט הוהם מוסאים על-ידי מונופולין, נשלל מי-העיסוק. איננו בירור חופש העיסוק באחריו הווים. שאלת מיקור הסמכות להענתקה שהמנוטרילן האוכרערעה עד כה בהלכה מהריבית, אולם קיימת בישיה הגורסת שהסתמכה אינה-

הבר' הכנסה. ודי לה אם דיא משפטה עיטה מילשו הדיק וטטרו הכללוות. 13

שלא יסוד זה, והן עומרות בסתירה להוואריה, עמדו בתקופת עד רום שנותיהם מזוהה.

תחילתו של חוק-יסוד זה; ואולם פירישן של המוראות האמורות ייעשה ברכה הראות חוק-יסוד זה". סוגיה נסגרת שאלתה בפניהם העליון הינה שאלת פרשנותו האויה של חוק-יסוד זה. מונופוריין לצייר מונופוריין לצייר הופט נס... הופט נס...

המעתיק סמכות ליעורת מוגדרת. ב-15/75/67 ב' נדונה פרשנותו הרוק מועצת ביתיה בקשר למכירתם. מילוי הטענה מהורי סעיף זה: אם המכמת מתמצה לבסוף לתקן את התהילה הקימית, להרשיאר בחוקם מהוות תלאות יבש בתרביה ראנז לשל שנותיה זאנז לרטע צה-

לעמדו בתנאים הנדרשים בסימן של סעיף 1 לחוק, דהיינו - לשורת תכליות ראויה וטעמים בוגרי בית-המשפטם, יהייב אותו סעיף 6 להחקיק. הופש העיסוק לתקופת ביגיש הפרשנות בעניין הדילויו, בעודו הוגר (בדעת מיעוט) בעניין הדילוי ובבגון הדילויו. הנה בקט השל המשפט של טובת הכלל, או בתנאיו של סעיף 5, דהיינו - קבלתנה בחוק-יאן - קובלתנה של טובת הכלל, או בתנאיו של סעיף 1 לחוק, דהיינו - לשורת תכליות ראויה וטעמים

לדורות העוטרים בדרנים, 18

לעדי, העדרה, 1, 832.

ב-13, נישת השפט לנדרי בבע"ע 125/57 אניות מיכל ומשא בעמ' נ' שר האוצר, פ"ד י"א 1490, 1505, אליה הצעתך הנשוא אלול'ן בג"ע 311/60 מילר נ' שר התברורה, פ"ד טל 1989, 2008-2009.

1. נישת השפט והשיין בברוך (לעיל, הערה 125/57) וברוך (לעיל, הערה 13/1501-1498).
2. הילן בענין ב' המבוקש לחייב ל' מהוותה פניה (3).

1. **תְּמִימָה** – מִתְּמִימָה: "אֵין תְּמִימָה אֶלָּא כַּלְכָל, הַמִּזְמִירָה מִזְמֹרֶל לְהַנְּבֵיל

הסוד, יש לפרשנה כשלגונה ובקבינה מירון מהבירה מירון, זה, סובביה של גבריה ווירוביה ווירוביה, אך בשל מהותה המתראות של הגבלה מירון, כל מהכד רדרב מהבירה ווירוביה ווירוביה.

... אֲתַחְיָה יִתְפֹּרֵשׁ בַּאֲפָן שֶׁנֶּשֶׁבֶשׁ בְּכָל הַאֲפָשָׁר, כְּדֵי לְשֻׁמָּוֹר עַל הוֹפֵשׁ הַעֲיטָרָק וּכְדֵי לְסִיגּוֹן כְּהָא, מַעַל וּמַעַב לִמְהָה שְׁמַתְּחֵי בְּמַדְבָּר הַמִּזְרָחִיק. צָבָרָן עַבְשָׂעָן גַּם מַבְּדָרָה.

על הוראה אשר מבקש להגן על הציבור הרחוב על ידי קביעת תג מחיר לימי שנהesk לעוסוק מכצעיש פלוני, אלא באשר מדובר על הוראת מונופולין כליליה כפשתה" נזקנו הולדה לשליטה

רֹבֶּנְשְׁטִין (לַעֲלָה), הַעֲרָה (1) 836-837 (13 נֶצֶחַ)

卷之三

המושג "עיביה של מדינית יהודית וdemocratic" איננה מוסכמת
משמעותה, וטעינה לעורר סוגיות החקורתם ופוליטיים הנמצאים
באליהו, ובמהלך ציבוריות. גם אם מן הבהינה הרעיונית אין קיומה של מדינת ישראל
כיוון יהודית שולב את אופיה כמדינת יהודית,²⁵ דומה כי יתרבו מקרים בהם קיימת או מגבנאה ציבוריות.
כובנה יהודית בין יישום העדכים הנובעים מחיות המדיננה דמויקרטית לבין
המודגשות מחיות המדיננה יהודית. המושג "יהודיות" הרוא מושג רחוב ורב משמעויות
ערבים הנובעים לו מובן אחד בלבד - המובן הדתי, לדוגמא, על כן, יש הרואים
אשר קשה ליחסו לאחד מהרואים לשלב דתית" תהייה הbara לעגן את עדכיה של מדיניה,
בתוךקה מתבסה מוסג והסתה את עדכיה הדרישות בת ומגנבה, ואך
יהודיים סוברים כי דוחק תחיהקה מוסג והסתה את עדכיה הדרישות בת ומגנבה, ואך
אנו מתישבת עם התפיסה של זכויות האדם, הנובעת מערכיה היסדיים של
המונרכיה²⁶ פשנות אפרטיט של המונרכיה "מединת הדמוקרטה", בו נוקט המחוקק
בעיר 1 לחוק, עשויה להיוות, כי מטרת ה חוק הינה עיגוגם של ערכיהם יהודים
המיישבים עם ערבי הדמוקרטיה, וכי אם קיימים ביהדות ערכיהם שאינם מתיישבים עם
היהודי הדמוקרטיה - החקק אגנו מצונז.

דוגמא בנספח ה' הביקורת השיפוטית על חוק הפיקוח על מזכבים ושירותים (ללאו):
חוק הפיקוח. הוק דה פוגע בצעקה קשה, בהופש העיסוק, בהעבוקן לרשויות הממשל
סמכיווה פיקוחה ברחבות וקצנות על אספוקת מזכבים ושירותים, ושיקול-דעת בענש
בלתי מוגבל באשר למטרות הפעלתה הסמכות. הביקורת השיפוטית על הפעלת סמכויות
אליה היא מעטה, ובולשנו של פרוט' רוביינשטיין: "עומדת בהם הפק' למאות הצלויים
תתקופים, הדקימים על פי צו הפיקוח"¹⁹.

לאללה התאמנה של ההייימט מכובח הוק הפיקוח להראות חוק-יסוד: הופש
העסוק, ריהיה צורך להידרש בתחר שבתיהם מיקם קבלת החקוק. עד לאזה שעה, באמוּה,
יש לפреш את חוק הפיקוח ברוח הראות חוק-יסודה: הוועש העיסוק.
בראה, כי בסוף סעיף 6 לחוק-יסוד: הופש העיסוק מאאפשר טענה על-פה י' ש לחוק
השלכות הנגעות אן לתחילה הפגעת ברכות יסוד נספרות, השלכות אשר ספק אם
המוחוק בדין דעתו עליין. אך, הוקים הפויגים בהופש העוננות מגביבלים לא
 רק את הוועש הביטוי, וייתכן שגם געם עלייהם יש לההיל את הראות

הויל נטהן, ו-בבשוד, ו-ויאמן בו אָרֶךְ, ומקרוב לשים בם לשלו
הויל היא עמוונה, רב-משמעית ובעלת ריקמה, פותחתה. 27 במקרים סברד השופט
ברק, מוטל על השופט מלאת פושנות, אש-במלכלה עלייו לאון עקרונגה מרגנשטיין
בהתאם לקיבעה שרכם החרתי ומשקלם בעני הצעיר המדורג. 28 בואו כי הויל
אוויל ביל ...

²⁵ ועדת הנשוא שמנור בע"ב 88/1 נימן ואה' ב' יר"ב ועדת הביהרות המורכבות למכנת הstylifi-עשרה, פ"ד מב(4) 177 בעמ' 90, ו'עדות השופט דב לויין בע"ב 88/2 ב' שלם ואה' ב' גערט ברדרויאן.

בנין, לילגומא, ע"א 294/91 היבור קדישא גוש"א "קייבלה ירושלים" ב' קסטנבוואט ניתן ביום פרטס, פסק-הדין של העליון בו מצוריה התיקות לחזק-יסוד: כבוד דарам ווירתו. המשנה לנשיא אלין (שבח דעת מיעוט) מעזה פלשנה מינהה.

שניתן תוא לדורו בה אגב אימරת אב לאמירתה אָבָּב.²⁶

דאה, לדוגמא, בדבר השופט לנדווי בעניין ברופינקל ווחקלאי (לעיל, העדרה 25, 2069) ציל-פה קשה לישב את חוק המידינה הואהק אישור על גירושו כהן וגורישה גם על בני אדים שאים מאנינים, עם וופש הדמצפון והופש הפעולה הבהיר בז. ²⁷

בניסוחו של אי-ברק, "ב'יקורת שיפוטית ואתיות מתבלחתה", הופיע קליטים לה עט, 245, 254, 255.

שלמית אלמוג

ענין לשלבם: ורשותם שבדעתם נסח צו עזץ ח' תשע"ב, 60. 23

על הביטוי "ערביבה של מדינת ישראל"חוור הוחוק במס' 8, שעניינו פגיעה בנסיבות רוד לשותון:"ארן פגעים בסוכוות שלפני הווק להולם את עדינה של מדינת ישראל, שביעוד לתכליות ראייה, ובמידה מסוימת, מוגעים הנוגאים בסעיף 8 הם אוחם ערבים הנගרים בסעיף 1, הדין ערביבה של מדינת ישראל, הנדרית ודומוקרטיה"; אם כי התיכן גם פרשנות - ערביבה של מדינת ישראל כמדינת ההדרית ודומוקרטיה".

ביה-המשפט העלירין פסק זה מכבר, בשורה ארוכה של גסק-דרין, כי עדכ' הייסר של המרינה מהווים אמורים לאשפט, מחייב לזרר פרשנותו ויישוםו ולבירר בדיכויו לאדם. 3. חוק-יסוד: כבוד האדים המאנן הלבנה זו, מותרים בירר הנפשט המלאכה בה כבר סקס בעדר - קביעת תונכם המדוריין, היקףו ואופיו "ושוטם של אותם ערכ' יסוד - ואך קבע דבר לאותה הלבנה: הוא מטיל צל המהורק מגבללה. על-פ' אורה מגבללה, אין מהחק חפץ לפוגע בזכויות של-פ' דחיק-יסודה: כבוד האדים והירוח, נלכדי. אך בדעתו יתיר באהרין שונאובך מתקבצ'ת בראוה ובארה שיאנלה ש'

רוב הנקוויות המתווכרות בחוק-יסוד: בבודד האדם וחוותו - כוותו של אדם שלא להפגוע בנפו³⁷, ובקביננו³⁸, והווכות לעצאה הופשיש מישראל מ-40³⁹. הוכרו כבר בעבר חלק מהמשפט המהוורי ההלל במדינת ישראל, מכובח פסיקת בית-המשפט העליון. ובוירות אלה וכובויות נוטפות המתווכרות בחוק, כמו הוכרוויות לשמשירה על הדחים ולהוראות אישית, והוא מונגות באופן חילק או מלא מכובח היוקרים שאמנים לאצחדרו במשפט על קיומן כובויות יסוד, אך הטילו מגבלות על הפגיעעה בהן.⁴⁰ יצאה מכל זה היא הרכות לפטישיות, אשר הרכבה בה עוגנה במפורש בסעיף 1 להוכיח הגנת הפרטיות,

אלם בהלכתם און זעך, מינן גוינ זעך.

הנרדש. רבבת לאירובוב רבי מלחה הצעישה הצעשה לשבנות את ההלכה הקיימת לעצמי. עקרונות יסוד אלה מעוגנים בחרוק או בהוק-יסיד ממשן דיבורינו מגיע העש. חוקים תוגדים עקרונות יסוד של השיטה המשפטית הנוגאה בישראל, אפילו כאשר אין תחיקת הפשע בכבוד האדם וחירותו, ואפק להכrichtה של ההייהקה כזו. בנב"ע בנוסך לאמור, נוארה כי סעיף 8 מאפשר בבית-המשפט להעפער בירושה שיפוטית על

³⁴ ב' ברכיה, "מלשון הרטוריקה לשפתה הדריינית", (לעילו, 294/91), ראה גם ע"א (2.4.92) ה"ש (א) בו מגדיר המשגנה לנשיא אלון (שכתבה דעת מיעוט) שאלת שעניןיה חוויב ביהוב ערב ר' ור'.

³⁶ ב- 147, מ"ב, סעיף 35 ל-לעגנץ חק-סוד: הדקיקה, לעיל, הערכה כי הצעיר ביה-המשפט העלינו יישם כבית-משפט לעובדים חוקתיים, ובשבחו אמרו יהוה מוסך, בין היהת, לפסק כי חוק או תורה, בהחק אינט תקפים ממשום שהם סחרים עיקורן מעקרנות היסר של מדינת ישראל.

29. נראה, כי תיתן מעבה על-פייה הבטווי "ערביה של מדינת ישראאל" בסעיף 8 לחייב עכ' יוחר, ועשוי לכלול אף שדרים נוספים על הערכבים המוכרים בסעיף 1 - לדוגמא, בזבזנות.

העוגנאן, הילקון, 1977-ז' א' 10077-2. ממס' נס צבאות עיראק, סדרת הדריכים פקודה סדר הדין הפלילי (מעצער והיפוש) [גוסט החש-ט], התשכ"ט-1969, מביבלה אה שלג. בהן נקבע ליטול את הירוח האישית של אדם במצער ולערוך היפוש ברשות היהודים, פקודה ז' 1977, מונע על הוכות לשמרות היהודים והנוגר ואך על זכורה.

לפירות פקידי-דין שעשו ימי של העם "גבירות לשמעון אברנט", (*השמה* 135-136, 129), 30. 31 בג"ע תנעת לאירן ב' ייר' הכנסת פ"ד מד' 142/89.

שלמות אלמרג

ריבוק-היסוד אם הרוא עומד בתנאי סעיף 8 לחוק-יסוד: כבוד האדם והירוחה, דמיינו.

፩፲፻፷፭ ዓ.ም. በ፩፲፻፷፭ ዓ.ም. ማረጋገጫ

ההשמה" א- 1981, הוקובע כי "לא יפגש אדם בפרשיות זולתו לא הסכמתו".⁴² חוק-היסוד מראדיב ומיציב את ההגנה על אותן זכויות, אך בשל עצם קביעותיו המפורשת בהחלטה הגדולה הנוגעת למשרדים בחוק-היסוד והן בשל הגדנה הנוגעת להן בסעיף 8.⁴³

סעיף 9 לחוק-יסודות: כבוד האדים והירוח מסיג את תחלהת החוק בכל הנוגעת למשרדים בכווית ובכוועם זכויותיהם, ואולם רק לפיה חוק ובירור שאנgra בכווית הבתוחן, וכובע כב של זכויותיהם בכווית להתגונוה, ואולם רק לפיה חוק ובירור שאנgra עללה על הנדרש מהמהוות ומאנגייל השירות.

סעיף 11 לחוק, בדומה לסעיף 3 לחוק-יסודות: חופש העיסוק, מחייב את החוק על כל

ר. סיקור: הוועש העיוסק מעניק לוחופש העיסוק הוגנה הרבה ביחס להונאה. מבחןת הקיפה מבחןת הדרישה: המאפסרשים לחייבם לדווח על הפעשייה בקשרו. מבחןת הדרישה: המאפסרשים בקשרו לחייבם לדווח על הפעשייה בקשרו.

ברוב מיוון. חוק-יסוד: כבודו הادرם ווירתו עוסק בקבוצת זכויות המהוות גרעין של זכויות האדם הבסיסית, ובנוספ', מען בחוק את עריכתה של מדינת ישראל כמדינת יהודית וdemocratic. החוק והחלמו של קודמו בכם עניינים: שריםינו מפני שינו; באמצעות היקיקת הרום מוגבל, אין הוא מבטל תחיקת קורמת הפגועה בזכויות שוכבם באמצעות רוחם רב רגיל חבר הכתסה. עם זאת, מחייב ואין הוא משוריין מפני שהוא כל הטענה במשפטים בסעיף 8 של פיו, כי גם אם כן, בין לומר אם כו' הוק-יסוד: כבוד האדם והדרתו כבה לשראיון מסוים, אך אם החק' ובלוו מספק בהתחשב במורכבות הנושאים בהם הוא עוסק. יש לקוות כי מצב דברים הדיבאו על תיקנו, וכי הבסת הוסך-13 תוסך להוק-יסודה: כבוד האדם ווירתו סער שדיון דומה לו המצויח בחוק-היעסוק. מהות האמור, כבוד היהודים מעמידים שבי הווק-היסוד ההධיסים הגבנה לרשותם ממכויות האדם, ויש לברך עלייהם, ולקיים כי הבננות הבהה תאל בעקבות קודמה והאשר חוק-יסוד בוسفים הנוגעים לזכויות האדם, ובهم חוקים שעשיינם הזרען לחשוף ביטויו, חוקש דת והופש החאדורות, אשר טרם יוצעו תקיקת המלום.

הלקיה בבדל.
הבדל אהרון בין בני הכהנים, הכהנים, שהחומרו לבה, הוא לדך שביזום. כ. ואפשר
ויה-ים: חפץ העיטוק מביא הורה (סעייר) המבשלה את שרירון החדר, בעוד
לסתונו רק בחוק-יום שנדחק ברכוב של תבר, והבסותה הינען הווק-יסודה; כך לחד
וירתו כליה עזיף שנוטה דהה, אולם קדרה איה התשישות בכנסנו גפל עזיבת
של קורן.

4.2 שאלה מעניינת הטעשיה לתחום הדוד היליאן, האם יש בסעיף 7(ו) לחייב-ישראל: כבדרך הרטויו משווים הורבה של הנדרת הפגיעה בצעקה 2 להוקם הגבנה בנסיבות שמצויה בסעיף 2 לחוק המהוויות פגיעה כזו. במלחמות-א- 1981-המצביע בשפטם סגורה של אחד-עשר מקרים המהוויות פגיעה כזו.